

TEMELJNO DJELO O HRVATSKOJ MODERNOJ ARHITEKTURI

Breda Mihelič

DARJA RADOVIĆ MAHEČIĆ, Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih, Zagreb, Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2007., 493 str., ISBN 978-953-0-61245-7

U zagrebačkoj Školskoj knjizi izišla je knjiga Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih, opsežan pregled hrvatskoga arhitektonskog stvaralaštva 30-ih godina prošloga stoljeća. Knjiga predstavlja značajan doprinos poznavanju povijesti moderne arhitekture, ne samo u Hrvatskoj nego i na čitavu području međuratne Jugoslavije. Riječ je o djelu povjesničarke umjetnosti Darje Radović Mahečić, autorice brojnih članaka i rasprava o ključnim poglavljima povijesti moderne hrvatske arhitekture, koja je zbog svojega iznimno široka poznavanja moderne arhitekture priznata ne samo u hrvatskim nego i u inozemnim znanstvenim krugovima.

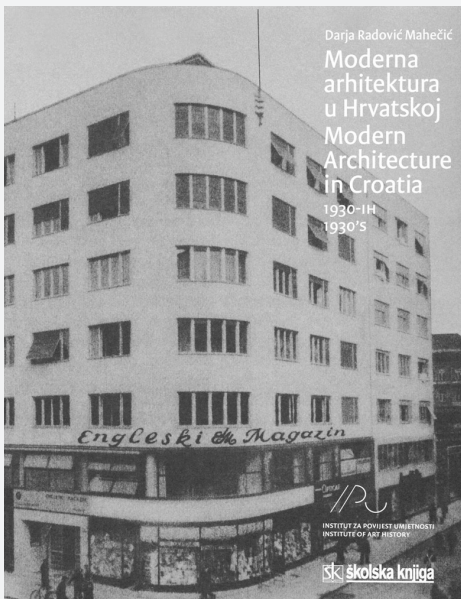
Knjiga je, kako autorica objašnjava u uvodu, zamišljena kao topografija moderne hrvatske arhitekture u razdoblju između prvoga i drugoga svjetskog rata, to jest u vrijeme stvaranja hrvatskoga identiteta, kada je arhitektura dosegla vrhunac i stvorila djela koja se mogu uspoređivati s najboljim ostvarenjima istodobne europske arhitektonske kulture i uvrstiti u njezinu avangardu.

Opsežna knjiga od 493 stranice sastoji se od dvaju dijelova: uvodne studije i kataloga sto

najznačajnijih djela moderne hrvatske arhitekture. U uvodnoj studiji autorica raspravlja o razvojnome putu hrvatske arhitekture od kraja prvoga svjetskoga rata do početka drugoga u lokalnome kontekstu i u kontekstu suvremenih događanja u tadašnjoj Jugoslaviji i Europi. U katalogu je predstavljena uloga moderne hrvatske arhitekture u okviru socijalno i funkcionalno angažiranih programa, te u regionalnim sredinama od kontinentalne do primorske Hrvatske i centra Zagreba. Glavninu knjige čini nacionalni registar moderne arhitekture od 1926. do 1940., koji obuhvaća različite arhitektonske zadatke (javne i najamne prostore, kuće, vile, škole, radnička naselja, bolnice i dr.) i rezultat je petogodišnjega rada povjesničara umjetnosti, arhitekata i drugih stručnjaka. Knjiga je koncipirana u skladu s preporukama DOCOMOMO-a i obuhvaća identifikaciju, interpretaciju, revitalizaciju i promociju moderne arhitekture koja je obilježila umjetnost 20. stoljeća.

U uvodnoj studiji autorica daje pregled moderne hrvatske arhitekture od kraja prvoga svjetskoga rata. Razjašnjava kako je nakon toga rata moderna arhitektura odigrala važnu ulogu

gu u rješavanju socijalnih problema, a s druge je strane služila kao sredstvo prezentiranja nove države i kao takva imala razmjerno veliku političku važnost. Novoosnovana Visoka tehnička škola (1919.), kao i konkurentski arhitektonski odjel Likovne akademije u Zagrebu (1926.), bili su ključni za afirmaciju moderne arhitekture i školovanje nove generacije hrvatskih arhitekata. Zagreb je bio središte umjetničkoga i arhitektonskoga života u koje su se po završetku ratu vraćali već dokazani hrvatski arhitekti (Antun Ulrich, Zlatko Neumann, Drago Ibler, Zdenko Stržič, Juraj Neidhardt, Ernest Weismann i dr.), koji su završavali studije na stranim učilištima (Beč, Dresden, Frankfurt, Berlin, Budimpešta) kod priznatih profesora (Josef Hofman, Adolf Loos, Martin Dulfer, Hans Poelzig, Peter Behrens, Ernst May, Le Corbusier). Oni su donosili nove ideje, koje su se potom s djelima mlađe generacije arhitekata širile i u regionalna središta (Split, Zadar, Rijeka, Sušak itd.), u Istru, Dalmaciju, pa i na otoke (Hvar, Krk, Koločep, Lopud).

Autorica u studiji nadalje istražuje razvojne faze moderne arhitekture i urbanizma Zagreba i drugih regionalnih središta (Osijek, Vukovar, Split), čak i onih pod talijanskom vlašću. Potanko analizira i vrednuje opuse pojedinih arhitekata u lokalnoj sredini te njihov doprinos prepoznavanju vrijednosti moderne arhitekture u nacionalnom i širem jugoslavenskom prostoru. Detaljno dokumentira sudjelovanje hrvatskih arhitekata na međunarodnim i domaćim natječajima i izložbama te ocjenjuje njihovu važnost za promidžbu nove funkcionalističke arhitekture. Pritom osobito pažljivo razlaže i doprinos arhitekata urbanističkom planiranju, njihov odnos prema kulturnom nasljeđu, izlaže problematiku stanovanja, arhitektonsku tipologiju itd. Analizira i interpretira različite umjetničke škole, skupine i njihove manifeste te govori o recepciji nove arhitekture u domaćoj javnosti i o njezinim odjecima u stranoj literaturi.

U drugome dijelu uvodne studije - *Internacionalizacija hrvatske arhitektonske avangarde* - autorica analizira prodor modernih ideja u hrvatsku arhitekturu, prihvaćanje načela CIAM-a i njihovo širenje putem knjiga i časopisa koji su izlazili u Hrvatskoj i Jugoslaviji, kao i rast prepoznatljivosti moderne hrvatske arhitekture u inozemstvu zahvaljujući stranim časopisima. Vrlo detaljno rasvjetljuje međunarodne veze hrvatskih arhitekata sa stranim školama i arhitektima, što potkrepljuje arhivskim izvorima, i njihovu aktivnost na međunarodnim kongresima, natječajima i izložbama. U tančine dokumentira sudjelovanje hrvatskih arhitekata na međunarodnim kongresima moderne arhitekture (CIAM), njihove priloge i predstavljanja u novim jugoslavenskim stručnim časopisima (*Arhitektura*, *Građevinski vjesnik*),

njihove radove objavljene u stranim časopisima (npr. *L'architecture d'aujourd'hui*, *La Cité*, *Revue d'architecture et urbanisme*, *Urbanistica...*) i knjigama (A. SARTORIS, *Gli elementi dell'architettura funzionale*, Milano 1932.), sudjelovanja na međunarodnim izložbama (npr. Pariz 1925., 1937.) te ilustrira njihova djela nacrtima, originalnim fotografijama i arhivskim izvorima. Studiji je dodana iscrpna domaća i strana bibliografija, originalne fotografije te nacrti iz domaćih i stranih časopisa.

U katalogu je predstavljeno sto najvažnijih djela moderne hrvatske arhitekture iz svih dijelova Hrvatske, od Osijeka i Vukovara preko srednje Hrvatske i Zagreba do Istre i Dalmacije. Svako od tih djela predstavljeno je osnovnim podacima o autoru, godinom izrade nacrtu, godinom izgradnje, s iscrpnom bibliografijom i arhivskim izvorima. Svako je djelo potanko opisano i vrednovano u kontekstu moderne hrvatske i europske arhitekture te je bogato ilustrirano nacrtima

te fotografijama izvornoga i današnjega stanja. Knjiga je bogato ilustrirana te opremljena indeksom imena i mjesta.

Iznimno poznavanje tematike, bogata i detaljna dokumentacija, sabrana ne samo u domaćim nego i u stranim arhivima i knjižnicama, daju knjizi jedinstvenu važnost i vrijednost. Knjiga je, koliko je meni poznato, najprodubljeniji povijesni pregled moderne arhitekture na prostoru bivše Jugoslavije između dvaju ratova i zato je važna ne samo za hrvatsku povijest arhitekture nego i za strane proučavatelje, a osobito za slovensku povijest umjetnosti i arhitekture. Engleski prijevod još uvećava njezinu važnost jer će ju učiniti dostupnom i široj, međunarodnoj stručnoj javnosti, koja upravo zbog jezičnih prepreka izrazito slabo poznaje kulturno i arhitektonsko nasljeđe srednjoeuropskih naroda, pa ga zato ni ne uvrštava u veće monografske preglede europske arhitekture.

Renata Margaretić Urlić

Na nedavno održanu nacionalnom kongresu arhitekata u Opatiji ugledni nizozemski povjesničar arhitekture i urednik prestižnoga europskog časopisa *A10*, Hans Ibelings, podsjetio nas je na poražavajuću činjenicu kako gotovo

ZAGREB KAO POČETNICA TRANZICIJE

EVE BLAU i IVAN RUPNIK, *Project Zagreb: Transition as Condition, Strategy, Practice*, Barcelona - New York, Actar - Harvard University Graduate School of Design, 2007., 336 str., ISBN 978-84-96540-57-6

dvadesetak godina nakon pada Berlinskoga zida zemljovid nekadašnje komunističke Europe i dalje ostaje bijelo polje bez upisanih arhitektonskih spomenika prošloga stoljeća. Ibelingsu i ostalim istraživačima arhitekture